

Asia: HE 149/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi

Kiitän mahdollisuudesta antaa lausunto lakiesityksestä (HE 149/2024 vp). Tämä lausunto käsittelee lakiesitystä Tyks Salon sairaalan kannalta.

Hallituksen lakiehdotuksessa esitetään muutettavaksi terveydenhuollon päivystystä ja leikkaustoimintaa koskevaa lainsäädäntöä. Lakimuutoksen jälkeen kullakin hyvinvointialueella voisi olla yksi yliopistollinen sairaala tai keskussairaala, jossa ylläpidettäisiin monierikoisalaista ympärivuorokautista päivystystä. Lakiehdotuksen tavoitteena on vähentää hyvinvointialueiden kustannuksia sekä turvata terveydenhuoltohenkilökunnan riittävyys suurissa sairaaloissa.

Lakiehdotuksen tavoitteet ovat ymmärrettävät, mutta lain asettamisperusteet eivät päde Varsinais-Suomen hyvinvointialueeseen (Varha) kuuluvaan Tyks Salon sairaalaan. *Lakiehdotuksen tavoitteleva n. 5 M€:n säästö ei tule toteutumaan Tyks Salon sairaalan kohdalla.* Varhan lausunnossa hallintovaliokunnalle (12.11.2024) todetaan, että lain perusteissa esitetyt säästöt eivät TYKS Salon sairaalan kohdalla tule toteutumaan ja ovat virheellisesti arvioidut. Säästön sijaan kustannukset mahdollisesti jopa kasvaisivat (1,2). Varha toteaa lausunnossaan myös, että lain valmistelussa niin taloudellisten kuin toiminnallistenkaan vaikutusten arviointi ei täytä hyvän lainvalmistelun periaatteita (1). Hallintovaliokunta toteaa kuitenkin Varha:lta saamastaan lausunnosta huolimatta, että sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että uudistuksen taloudellisen vaikutusten arviointi on tehty tarkasti ja monipuolisesti (3). Myöskään *henkilökuntatavoitteet eivät tule toteutumaan Tyks Salon sairaalan kohdalla.*

On myös oletettavaa, että *yöpäivystyksen lopettaminen johtaa Tyks Salon sairaalan yleisen toimintaprofiilin heikkenemiseen.* Mikäli Tyks Salon sairaalassa loppuu sekä perusterveydenhuollon että erikoissairaanhoidon yöpäivystys, niin potilaita ei voida ottaa sairaalaan aiempaa vastaavalla tavalla myöskään päiväaikaan, koska potilaat saattavat tarvita lääkäreitä myös yöllä. Vaikka lakiehdotus mahdollistaa ns. sisäisen päivystyksen jatkumisen sairaalassa yöaikaan (=ulkoa tulevia potilaita ei oteta sisälle), on hyvin todennäköistä, että myös sisäinen päivystys kuihtuu pois. *Kun yöpäivystys loppuu, niin tehostetun valvonnan ja myös erikoissairaanhoidon osastojen toiminta tulee muuttumaan perusterveydenhuollon tasoa vastaavaksi. Ulkoinen päivystys on sairaalan selkäranka.*

Erityisesti on syytä huomioida, että Tyks Salon sairaala on ollut vuoden 2014 organisaatiouudistuksesta lähtien kiinteä osa Tyks kantasairaalaan. Tyks Salon sairaalaa on johdettu osana Tyks sairaalapalveluiden tulosryhmien kokonaisuutta; esimerkiksi kaikilla

Tyks:n yksiköillä on yhteiset hoitojonot. Tyks Salon sairaalaan esitetyt muutokset vaikuttaisivat näin ollen koko Tyks:n toimintaan. *Lakimuutosehdotuksella puututaan Tyks:n sisäiseen organisaatorakenteeseen. Varha on ilmaissut lausunnossaan lakiesityksestä, että Tyks Salon sairaalan toiminta pitäisi säilyttää ennallaan (4).*

Tyks Salon sairaala on erikoissairaanhoidon yksikkö

Tyks Salon sairaalassa toimii n. 20 eri erikoislääkäripoliklinikkaa ja vuodeosastoja on kaksi, sisätautien ja kirurgian vuodeosasto. Väestöpohja alueella on n. 60 000. Sisätautiosastolla on 26 ja tehostetussa valvonnassa 5 potilaspaikkaa. Hoitopäiviä sisätautiosastolla ja valvonnassa oli n. 10 000 vuonna 2023. Potilasaineisto edellyttää *sisätautien erikoisosaamista*.

Sisätautiosastolla hoidetaan haasteellisempia potilaita kuin perusterveydenhuollossa, esim. potilaita, joilla on syöpähoitojen aikaisia vaikeita infektiota tai kardiologisia ongelmia (sydäninfarkti, keuhkoveritulppa) tai potilaita, jotka tarvitsevat keinomunuaishoitoa. Pelkästään tehostetussa valvonnassa on 20 tehtäviinsä koulutettua hoitajaa, joita on kaksi kussakin työvuorossa. Tehostetussa valvonnassa hoidettavat ovat potilaita, jotka eivät pärjää tavallisessa osastohoidossa (esim. sydän-, keuhko-, munuais- ja infektiosairaat potilaat). He tarvitsevat usein hengitystukilaitetta sekä suonensisäistä lääkehoitoa edistämään sydämen ja munuaisten toimintaa. Tehostetusta valvonnasta potilas saatetaan siirtää Tyks kantasairaalaan teho-osastolle.

Kirurgian osastolla hoidetaan gastroenterologisia ja urologisia potilaita, vuodeosastopaikkoja siellä on 12. Potilaiden hoito edellyttää *kirurgista erityisosaamista* myös hoitajilta. Hoitopäiviä kirurgian osastolla oli vuonna 2023 n. 3000. Kirurginen toiminta on Salossa Tyks:n kustannustehokkainta (suullinen tiedonanto, tulosryhmäjohtaja Ruut Laitio keväällä 2024).

Tyks Salon sairaalassa toimii ympärivuorokautinen yhteispäivystys. Perusterveydenhuollon päivystyskäynnejä (klo 08.00-22.00) oli vuonna 2023 vajaa 20 000, erikoissairaanhoidon käynnejä (24 h) oli n. 9000. Kokonaiskävijämäärä päivystyksessä oli samana vuonna 70-80 potilasta vuorokaudessa.

Lakiesityksen vaikutukset hoitohenkilökuntaan ja lääkäreihin

Mikäli yöpäivystyksen lopetuksen myötä erikoissairaanhoidon osastotoiminta vähenee merkittävästi, *eivät tehtäviinsä erikoistuneet hoitajat siirry Tyks kantasairaalaan kuin korkeintaan osin*. Tämä oli nähtävissä jo muutama vuosi sitten, kun Tyks Salon sairaalan ortopedinen toiminta keskitettiin Turkuun. Noin 10-20% hoitohenkilökunnasta lähti työn mukana Turkuun. Sama ilmiö nähtiin, kun lasten- ja naistentautien osastohoidot siirtyivät Tyks:iin. Näin ollen pitkälle erikoistunutta hoitohenkilökuntaa menetetään muihin tehtäviin, ja Tyks kantasairaalassa joudutaan palkkaamaan uusia hoitajia.

Huomionarvoista on myös se, että *erikoisalapoliklinikat saavat hoitajaresurssinsa päivystyksen ja valvontayksikön hoitajista*; tämä on ollut käytäntönä vuosikausia ennen sairaalan yhdistymistä Tyks:iin, ja sitä on jatkettu sen erinomaisen toimivuuden vuoksi. Akuuttihoidon alasajon myötä on erittäin todennäköistä, että kokenutta hoitajatyövoimaa menetetään. Erikoisalapoliklinikoiden hoitajat eivät ole helposti korvattavia. Esimerkiksi tulehduksellisten suolistosairauksien seurantaan ja neuvontaan koulutetut hoitajat ovat käyneet tehtävänsä erillisen koulutuksen kustannuksineen.

Tyks Salon sairaalassa toimii yli 40 eri alojen erikoislääkäreitä. Lisäksi sairaalassa työskentelee kymmenkunta erikoistuvaa lääkäreitä, jotka saavat jopa kaksi vuotta koulutuspalvelua erikoislääkäritutkintoon Tyks Salon sairaalasta. Jos päivystystoiminta loppuu, on todennäköistä, että erikoistuvien lääkäreiden koulutus vähenee sairaalan profiilin muutoksen myötä. Samoin saattaa käydä hoitajakoulutuksen suhteen.

Profiilin muutos johtanee sekä erikoistuvien lääkäreiden että erikoislääkäreiden saataavuusongelmaan; pahimmassa tapauksessa heitä joudutaan *korvaamaan kalliilla vuokra-lääkäreillä, joita siis ei ole ollut koskaan Salossa erikoissairaanhoidon puolella*. Tällä saattaa olla merkitystä jo potilashoidonkin kannalta, jos lääkereinä toimii henkilöitä, jotka tekevät satunnaisesti työvuoroja eivätkä ole sitoutuneet virkasuhteessa toimivan lääkärin pitkäjänteiseen työhön.

Yhteenveto

Tyks Salon sairaalan vuodeosastohoitoa vaativan leikkaustoiminnan ja yöpäivystyksen lopetuksella ei saavuteta lakiehdotuksen tavoitteita, päinvastoin. Lisäksi menetetään hyvin toimiva aktiivinen sairaala, joka on viimeiset kymmenen vuotta toiminut kiinteänä osana Tyks kantasairaalaa. Tyks Salon sairaalan yöpäivystyksen lopetus johtaisi nopeasti monipuolisen erikoissairaanhoidon toiminnan hiipumiseen, millä olisi negatiivinen vaikutus koko Varsinais-Suomen alueen sairaanhoitoon.

Viitteet

1. Varsinais-Suomen hyvinvointialueen lausunto hallituksen esityksestä HE 149/2024 eduskunnan hallintovaliokunnalle 12.11.2024
2. <https://www.varha.fi/fi/ajankohtaista/varha-arvioi-sairaalaverkon-uudistamista-koskevan-lakiesityksen-tuovan-saastojen-sijaan>
3. Hallintovaliokunnan lausunto hallituksen esityksestä HE 149/2024 eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle 22.11.2024
4. Varsinais-Suomen hyvinvointialueen lausunto hallituksen esityksen luonnoksesta 28.6.2024 VN/31908/2023, sivu 4